

GT.0000027084

TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÙNG VƯƠNG

TS. PHẠM THẾ QUẾ (CHỦ BIÊN) - ThS. ĐINH THÁI SƠN
ThS. NGUYỄN ĐÌNH NHƯ - ThS. VŨ THỊ THU MINH - ThS. NÔNG THỊ LÝ

GIÁO TRÌNH

KỸ THUẬT LẬP TRÌNH HƯỚNG ĐỐI TƯỢNG

Sách tặng

NGUYỄN
ĐỌC LIỆU

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

TRƯỜNG ĐẠI HỌC HÙNG VƯƠNG

TS. Phạm Thế Quế (Chủ biên) - ThS. Đinh Thái Sơn
ThS. Nguyễn Đình Như - ThS. Vũ Thị Thu Minh - ThS. Nông Thị Lý

(GIÁO TRÌNH

**KỸ THUẬT LẬP TRÌNH
HƯỚNG ĐỐI TƯỢNG**

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
NĂM 2017

MÃ SỐ: $\frac{02 - 49}{ĐHTN - 2017}$

LỜI MỞ ĐẦU

Lập trình cấu trúc là phương pháp tổ chức, phân chia chương trình thành các hàm, thủ tục, chúng được dùng để xử lý dữ liệu nhưng lại tách rời các cấu trúc dữ liệu. Thông qua các ngôn ngữ Foxpro, Pascal, C đã số những người làm Tin học đã khá quen biết với phương pháp lập trình này.

Lập trình hướng đối tượng dựa trên việc tổ chức chương trình thành các lớp. Khác với hàm và thủ tục, lớp là một đơn vị bao gồm cả dữ liệu và phương thức xử lý. Vì vậy lớp có thể mô tả các thực thể một cách chân thực, đầy đủ cả phần dữ liệu và yêu cầu quản lý. Tư tưởng lập trình hướng đối tượng được áp dụng cho hầu hết các ngôn ngữ chạy trên môi trường Windows và Unix như Visual C++, Visual C#, PHP, Java.

Ngôn ngữ lập trình C ra đời năm 1973 với mục đích ban đầu là để viết hệ điều hành Unix trên máy tính mini PDP. Sau đó C đã được sử dụng rộng rãi trên nhiều loại máy tính khác nhau và đã trở thành một ngôn ngữ lập trình cấu trúc rất được ưa chuộng.

Để đưa ngôn ngữ C vào thế giới hướng đối tượng, năm 1980 nhà khoa học người Mỹ B.Stroustrup đã cho ra đời một ngôn ngữ C mới có tên ban đầu là “C có lớp”, sau đó đến năm 1983 thì gọi là C++. Ngôn ngữ C++ là một sự phát triển mạnh mẽ của C. Trong C++ chẳng những đưa vào tất cả các khái niệm, công cụ của lập trình hướng đối tượng mà còn đưa vào nhiều khả năng mới mẻ cho hàm. Như vậy C++ là một ngôn ngữ lai cho phép tổ chức chương trình theo các lớp và các hàm. Có thể nói C++ đã thúc đẩy ngôn ngữ C vốn đã rất thuyết phục đi vào thế giới lập trình hướng đối tượng và C++ đã trở thành ngôn ngữ hướng đối tượng nổi bật trong những năm 90.

Trong những năm gần đây, lập trình hướng đối tượng đã trở nên gần gũi nhờ sự ra đời liên tiếp của các ngôn ngữ lập trình hướng đối tượng. Sức mạnh của phương pháp lập trình hướng đối tượng thể hiện ở chỗ khả năng mô hình hóa hệ thống dựa trên các đối tượng thực tế, khả năng đóng gói và bảo vệ an

toàn dữ liệu, khả năng sử dụng lại mã nguồn để tiếp cận chi phí và tài nguyên, đặc biệt là khả năng chia sẻ mã nguồn trong cộng đồng lập trình viên chuyên nghiệp. Những điểm mạnh này hứa hẹn sẽ thúc đẩy phát triển môi trường lập trình tiên tiến cùng với nền công nghiệp lắp ráp phần mềm với các thư viện thành phần có sẵn.

Giáo trình *Kỹ thuật lập trình hướng đối tượng* được biên soạn phục vụ môn học **Lập trình hướng đối tượng** (3 tín chỉ), dành cho đối tượng là sinh viên năm thứ 2 và năm thứ 3 của trường. Nhóm tác giả hi vọng rằng giáo trình sẽ cung cấp một cách tiếp cận tổng thể về phương pháp lập trình hướng đối tượng đồng thời cũng cung cấp các kỹ thuật cơ bản về phát triển các ứng dụng bằng ngôn ngữ lập trình C++, một ngôn ngữ lập trình hướng đối tượng được sử dụng thông dụng nhất hiện nay.

Giáo trình này là kết quả tổng hợp các kiến thức và kinh nghiệm giảng dạy nhiều năm của các thầy cô tại trường Đại học Hùng Vương về lập trình hướng đối tượng. Mặc dù rất cố gắng, song chắc chắn giáo trình không thể tránh khỏi những thiếu sót, nhóm tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp, trao đổi của các nhà khoa học, đồng nghiệp và các độc giả để cuốn sách ngày càng được hoàn thiện hơn. Mọi góp ý xin gửi về: Bộ môn Công nghệ phần mềm - Khoa Kỹ thuật công nghệ - Trường Đại học Hùng Vương.

Xin trân trọng cảm ơn!

CÁC TÁC GIẢ

MỤC LỤC

CHƯƠNG 1. CÁC KHÁI NIỆM CƠ SỞ CỦA LẬP TRÌNH HƯỚNG ĐỐI TƯỢNG	9
1.1. Giới thiệu.....	10
1.1.1. Tiếp cận hướng đối tượng.....	10
1.1.2. Những nhược điểm của lập trình hướng thủ tục	10
1.1.3. Đặc điểm lập trình hướng đối tượng.....	11
1.2. Các khái niệm cơ bản của lập trình hướng đối tượng	12
1.2.1. Đối tượng.....	12
1.2.2. Lớp.....	12
1.2.3. Trừu tượng hóa dữ liệu và bao gói thông tin	13
1.2.4. Kế thừa.....	14
1.2.5. Tương ứng bội	15
1.2.6. Liên kết động	16
1.2.7. Truyền thông báo.....	16
1.3. Các bước cần thiết để thiết kế chương trình theo hướng đối tượng	17
1.4. Các ưu điểm của lập trình hướng đối tượng.....	17
1.5. Các ngôn ngữ hướng đối tượng.....	18
1.6. Một số ứng dụng của LTHĐT	20
CHƯƠNG 2. CÁC MỞ RỘNG CỦA NGÔN NGỮ C++	21
2.1. Giới thiệu chung về C++	21
2.2. Một số mở rộng của C++ so với C	22
2.2.1. Đặt lời chú thích.....	22
2.2.2. Khai báo biến.....	22
2.2.3. Phép chuyển kiểu bắt buộc	23
2.2.4. Lấy địa chỉ các phần tử mảng thực 2 chiều	24
2.3. Vào ra trong C++.....	26

2.3.1. Xuất dữ liệu	26
2.3.2. Nhập dữ liệu	26
2.3.3. Định dạng khi in ra màn hình	27
2.4. Cấp phát và giải phóng bộ nhớ	31
2.4.1. Toán tử new để cấp phát bộ nhớ	31
2.4.2. Toán tử delete	32
2.5. Biến tham chiếu	34
2.6. Hằng tham chiếu	35
2.7. Truyền tham số cho hàm theo tham chiếu	36
2.8. Hàm trả về giá trị tham chiếu	43
2.9. Hàm với tham số có giá trị mặc định	45
2.10. Các hàm nội tuyến (inline)	47
2.11. Hàm tải bộ	51
CHƯƠNG 3. LỚP	58
3.1. Định nghĩa lớp	59
3.2. Tạo lập đối tượng	60
3.3. Truy nhập tới các thành phần của lớp	61
3.4. Con trỏ đối tượng	69
3.5. Con trỏ this	71
3.6. Hàm bạn	73
3.7. Dữ liệu thành phần tĩnh và hàm thành phần tĩnh	80
3.7.1. Dữ liệu thành phần tĩnh	80
3.7.2. Hàm thành phần tĩnh	83
3.8. Hàm tạo (constructor)	86
3.9. Hàm tạo sao chép	95
3.9.1. Hàm tạo sao chép mặc định	95
3.9.2. Hàm tạo sao chép	98
3.10. Hàm hủy (destructor)	105
CHƯƠNG 4. TOÁN TỬ TẢI BỘ	111
4.1. Định nghĩa toán tử tải bộ	111

4.2. Một số lưu ý khi xây dựng toán tử tải bội	112
4.3. Một số ví dụ.....	112
4.4. Định nghĩa chồng các toán tử ++, --	124
4.5. Định nghĩa chồng toán tử << và >>	128
CHƯƠNG 5. KẾ THỪA	131
5.1. Giới thiệu.....	131
5.2. Đơn kế thừa	132
5.2.1. Định nghĩa lớp dẫn xuất từ một lớp cơ sở	132
5.2.2. Truy nhập các thành phần trong lớp dẫn xuất	133
5.2.3. Định nghĩa lại các hàm thành phần của lớp cơ sở trong lớp dẫn xuất.....	134
5.2.4. Hàm tạo đối với tính kế thừa.....	140
5.2.5. Hàm hủy đối với tính kế thừa	143
5.2.6. Khai báo protected	144
5.2.7. Dẫn xuất protected	145
5.3. Đa kế thừa.....	145
5.3.1. Định nghĩa lớp dẫn xuất từ nhiều lớp cơ sở.....	145
5.3.2. Một số ví dụ về đa kế thừa.....	146
5.4. Hàm ảo	155
5.4.1. Đặt vấn đề.....	155
5.4.2. Định nghĩa hàm ảo.....	158
5.4.3. Quy tắc gọi hàm ảo.....	161
5.4.4. Quy tắc gán địa chỉ đối tượng cho con trở lớp cơ sở	161
5.5. Lớp cơ sở ảo	166
5.5.1. Khai báo lớp cơ sở ảo	166
5.5.2. Hàm tạo và hàm hủy đối với lớp cơ sở ảo	169
CHƯƠNG 6. KHUÔN HÌNH	177
6.1. Khuôn hình hàm	177
6.1.1. Khái niệm.....	177
6.1.2. Tạo một khuôn hình hàm	177
6.1.3. Sử dụng khuôn hình hàm	179

6.1.4. Các tham số kiểu của khuôn hình hàm	179
6.1.5. Định nghĩa chồng các khuôn hình hàm	182
6.2. Khuôn hình lớp.....	183
6.2.1. Khái niệm.....	183
6.2.2. Tạo một khuôn hình lớp.....	184
6.2.3. Sử dụng khuôn hình lớp.....	185
6.2.4. Các tham số trong khuôn hình lớp.....	186
6.2.5. Tóm tắt.....	187
PHỤ LỤC 1. CÁC DÒNG XUẤT NHẬP	189
1.1. Các lớp stream	189
1.2. Dòng cin và toán tử nhập >>	190
1.2.1. Dòng cin.....	190
1.2.2. Toán tử trích >>	190
1.3. Nhập ký tự và chuỗi ký tự	190
1.3.1. Phương thức get() có 3 dạng:.....	190
1.3.2. Phương thức getline()	192
1.3.3. Phương thức ignore.....	193
1.4. Dòng cout và toán tử xuất <<.....	193
1.4.1. Dòng cout.....	193
1.4.2. Toán tử xuất <<	193
1.4.3. Các phương thức định dạng.....	193
1.4.4. Cờ định dạng.....	195
1.4.5. Các phương thức bật tắt cờ	200
1.4.6. Các bộ phận định dạng	200
1.4.7. Các hàm định dạng	201
1.5. Các dòng chuẩn	203
1.6. Xuất ra máy in	204
PHỤ LỤC 2. THỨ TỰ ƯU TIÊN CỦA CÁC PHÉP TOÁN	207
TÀI LIỆU THAM KHẢO	211